

נשים בזימון**תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מה עמוד א**

/משנה/. **שלושה שאכלו כאחת חייבין לזמן**. אכל דמאי, ומעשר ראשון שנטלה תרומתו, מעשר שני והקדש שנפדו, והשמש שאכל כזית, והכותי - מזמנין עליו. אכל טבל, ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו, והשמש שאכל פחות מכזית, והנכרי - אין מזמנין עליו. **נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן**. עד כמה מזמנין? עד כזית; רבי יהודה אומר: עד כביצה.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מה עמוד ב

תא שמע: נשים מזמנות לעצמן, ועבדים מזמנים לעצמן, נשים ועבדים וקטנים אם רצו לזמן - אין מזמנין; והא מאה נשי כתרי גברי דמיין, וקתני: נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן! - שאני התם, דאיכא דעות. - אי הכי אימא סיפא: נשים ועבדים אם רצו לזמן אין מזמנין, אמאי לא? והא איכא דעות! - שאני התם - משום פריצותא.

רש"י מסכת ברכות דף מה עמוד ב

דאפילו מאה כתרי דמיין - לענין חובה, דאין חייבות לזמן, ואם רצו - מזמנין, והוא הדין לשנים. דאיכא דעות - דאף על גב דלענין חובה אין חייבות; לענין רשות - דעות שלשה חשיבי להודות טפי משני אנשים, דאיכא משום גדלו לה' אתי.

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף ג עמוד א

הכל חייבין בזימון לאתווי מאי? לאתווי נשים ועבדים, דתניא: נשים מזמנות לעצמן, ועבדים מזמנין לעצמן. הכל מצטרפין לזימון לאתווי מאי? לאתווי קטן היודע למי מברכין, דאמר רב נחמן: יודע למי מברכין מזמנין עליו.

רש"י מסכת ערכין דף ג עמוד א

מזמנות לעצמן - שלש נשים וכן שלשה עבדים אבל אין שתי נשים או שני עבדים מצטרפין עם (שני) אנשים לפי שיש באנשים מה שאין בנשים ובעבדים שאין הנשים אומרות ברית ואין העבדים אומרים על נחלתנו.

תוספות מסכת ברכות דף מה עמוד ב

והא מאה נשי כתרי גברי דמיין - לענין קבוץ תפלה ולענין כל דבר שבעשרה ואפילו הכי חשבינן להו כשלשה וה"ה לשנים אבל לא מצי למימר כחד דמיין דאין יכולות לזמן דהא קתני נשים מזמנות לעצמן ורש"י פירש כתרי לענין חובה דאין חייבות לזמן ואם רצו מזמנות והוא הדין לשנים.

שאני התם דאיכא דעות - מכאן משמע דנשים יכולות לזמן לעצמן וכן עשו בנות רבינו אברהם חמיו של רבינו יהודה ע"פ אביהן ומיהו לא נהגו העולם כן וקשה אמאי לא נהגו מדקתני מזמנות משמע דקאמר חייבות לזמן וי"ל דנשים מזמנות לעצמן היינו אם רצו לזמן מזמנות וכן משמע קצת הלשון מדקתני בסמוך נשים ועבדים אם רצו לזמן אין מזמנין ועוד דמדמה ליה הגמרא לשנים משמע דחובה ליכא והא דקאמר בריש ערכין (דף ג. ושם) הכל מחוייבין בזימון לאתווי נשים לענין רשות קאמר ולא לענין חובה ונשים צריך עיון אם יוצאות בברכת הזימון של אנשים מאחר שאין מבינות ויש מביאין ראייה שיוצאות מדאמר לקמן סופר מברך ובור יוצא מכאן משמע שאף הנשים יוצאות בבהמ"ז שלנו מיהו יש לדחות אותה ראייה דשאני בור שמבין בלשון הקדש ויודע קצת מאי קאמר אבל אינו יודע לברך אבל נשים שאינן מבינות כלל מצי למימר דלא נפקי והא דאמרי' במגילה (פ"ב ד' יז.) לועז ששמע אשורית יצא פרסומי ניסא בעלמא שאני כדאמרינן התם (דף יח.) האחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן מאי ניהו.

תוספות מסכת ערכין דף ג עמוד א

מזמנות לעצמן - שלש נשים וכן שלשה עבדים אבל שתי נשים אין מצטרפין (לשני) [עם] אנשים לפי שיש באנשים שאין בנשים ובעבדים שאין הנשים אומרות ברית ועבדים אין אומרים על ארץ שהנחלת לאבותינו וצ"ל דרשות הוא לנשים לזמן אבל חיובא ליכא ותדע מדקא מייתי מיניה סיעתא למ"ד בפ' שלשה שאכלו (ברכות מה:): דנשים אם רצו לזמן מזמנין משום דמאה נשים כתרי גברי ואם היו חייבות א"כ קשיא ליה דהא רצו לזמן קאמר ועל זה סמכו נשים שלנו שאינן מזמנות.

רמב"ם הלכות ברכות פרק ה

הלכה א

נשים ועבדים חייבין בברכת המזון, וספק יש בדבר אם הן חייבין מן התורה לפי שאין קבוע לה זמן או אינם חייבין מן התורה, לפיכך אין מוציאין את הגדולים ידי חובתן, אבל הקטנים חייבין בברכת המזון מדברי סופרים כדי לחנכן במצות.

הלכה ז

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן אבל מזמנין לעצמן, ולא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מפני הפריצות, אבל נשים מזמנות לעצמן או עבדים ה לעצמן ובלבד שלא יזמנו בשם, אנדרוגינוס מזמן למינו ואינו מזמן לא לנשים ולא לאנשים מפני שהוא ספק, והטומטום אינו מזמן כלל, וקטן היודע למי מברכין מזמנין עליו ואף על פי שהוא כבן שבע או כבן שמונה, ומצטרף בין למנין שלשה בין למנין עשרה לזמן עליו, והעכו"ם אין מזמנין עליו.

הגהות מיימוניות הלכות ברכות פרק ה הלכה ז

[ה] אמנם יוצאות בברכת המזון שלנו אף על פי שאין מבינות מידי דהוה אבור דיוצא בברכתו של סופר וכן הלועז ששמע אשורית במגילה אמנם הראיות איכא למדחי עיין בהלכות ברכות של מורי רבינו שי' ע"כ:

ספר מצוות גדול עשין סימן כז

תנן בברכות (כ, ב) נשים ועבדים חייבין בברכת המזון, ואין מזמנין עליהם (מה, א). ונשים מזמנות לעצמן כדגרסינן בפ"ק דערכין (ג, א ע"ש בתו') הכל חייבין בזימון לאתווי נשים ועבדים דתניא נשים מזמנות לעצמן ועבדים לעצמן, ותימא דבריש שלשה שאכלו מסיק דנשים מזמנות לעצמן רשות ואומר ר"י דלעצמן דווקא רשות אבל כשאוכלין עם האנשים חייבות ויוצאות בזימון שלנו ואין מברכות לעצמן ופעמים היה אומר ר"י לנשים שלא לברך ויוצאות בזימון האנשים: עי' ברכות פ"ה הל' א, ז, אור"ח פו סעי' א, צט סעי' ו, ז ובהגר"א.

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן רכז

+ עיין מרדכי פ' ג' שאכלו רמז קנ"ח וקע"ג וטור או"ח סי' קצ"ט מביא דעת הר"י כהן ודעת הר"ם שחולק עליו. + ה"ר יודא כהן אמר דיכולה אשה לצרף בג' בברכת המזון והביא ראי' מק"ו דירקות ומה מי שאוכל ירקות מצטרף ואף על גב דאם הי' אוכלו בפני עצמו הי' פטור מלברך בזימון אשה אם תאכל בפני עצמה לחם חייבת מדרבנן לברך בזימון אינו דין שתצטרף לזימון לג' באכילה גמורה ועוד הביא ראי' [מדמספקא] לי' תלמודא (ברכות כ' ע"ב) אי מדאו' או מדרבנן [ונ"מ] להוציא את הרבים משמע דהא פשיטא לן דמצטרפי דאי לא תימא הכי א"כ אדמבעי' לי' אם יכולה להוציא תבעי' ליה אם יכולה להצטרף. והשיב לו מוהר"ם דמה לאוכל ירק שכן בא לידי חיוב דאו' כגון אם אכל כזית דגן תאמר באשה שאינה יכולה לבא לידי חיוב דאו' לעולם ועוד מה לאוכל ירק שכן שלשה שאכלו מצטרפי' לעשרה תאמר בזאת שמאה נשים כאיש אחד דמיין והא דאמר [למה לא] מבעי' לי' לתלמודא גם על זאת השיב דעדיפא נקיט דאי מוציא אחריו א"כ דאו' הוא ופשיטא דיכולה להצטרף אבל אי הוי מבעי' לענין צירוף [הו"א] אבל לא תוציא את הרבים אף על גב דמצטרף.

מרדכי מסכת ברכות פרק שלושה שאכלו [רמז קנה]

[דף מה ע"ב] שאני התם דאיכא דעות מכאן משמע דנשים יכולות לזמן לעצמן וכן עשו בנות ה"ר אברהם מאורלייני"ש חמיו של ר' יהודה ע"פ אביהן ומיהו לא נהגו העולם כן גם רבינו שמחה היה עושה מעשה לצרף אשה [לי'] לזימון ואפילו אם תמצא לומר לא מיחייבא האשה אלא מדרבנן דבעיא היא פ' מי שמתו (דף כ ב) ה"מ לאפוקי אחרים י"ח אבל לצירוף בעלמא להזכרת שם שמים שפיר מצטרפת:

רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף לג עמוד א

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם. פי' רש"י ז"ל דנשים אינן מצטרפות מתוך כך לזימון ואפי' עם בעליהם מפני שאין חברתם נאה. וקטנים בקטנים שאינם בני דעה מיירי ולפיכך אינן מצטרפין אבל קטן היודע למי מברכין מצטרף כדבעי' למימר קמן (דף מח א). ועבדים מפרש בגמ' (דף מה ב) טעמא משום פריצותא דעבדים דשטופים בזמה הם וכיון שעם האנשים חשודים משום חשש פריצותא כל שכן עם הנשים דאיכא למיחש טפי לפריצות ולכאורה משמע דדוקא הנשים עם האנשים אינן מצטרפות לזימון כדאמרינן אבל הנשים בעצמן אם הן שלש חייבות לזמן והכי משמע בגמ' (שם) דאמרינן התם נשים מזמנות לעצמן ויש שדוחין ואומרינן דכי אמרי' מזמנות לעצמן אינו ר"ל שחייבות לזמן אלא שהרשות בידן רצו מזמנות רצו אין מזמנות וסיוע להאי מלתא מדאמר בגמ' ג' חייבין לזמן שנים רצו מזמנין רצו אין מזמנין ואמרינן עלה ת"ש נשים מזמנות לעצמן וכו' ומדפריך מינה גבי שנים רצו מזמנין ש"מ דכמו שזימון הב' רשות ה"נ זימון הנשים רשות:

ונראה למורי הרב נר"ו שחייבות הן לזמן משום דבמסקנא מתרצים בגמ' (שם) שאני התם דאיכא דעות ונראה לומר אף על פי שהן נשים כיון שהן שלש דין הוא שיזמנו דהא איכא ג' דעות אבל בשני בני אדם דליכא ג' דעות לא וכיון דבמסקנא תלינן הדבר בדעות מסתמא משמע שהן חייבות לזמן כשהם שלש עוד נראה למורי הרב שהנשים שאינן מבינות לשון הקדש צריכות לברך ברכת המזון לעצמן ואינן נפטרות בברכה ששומעות מהאנשים דמ"ד סופר מברך ובור יוצא זהו כשהבור אינו יודע נוסח הברכה אבל מבין לשון הקדש אבל כשאינו מבין הלשון אינו יוצא וה"נ כיון שהאשה חייבת בברכת המזון ואינה מבינה לשון הקדש אינה נפטרת בברכה ששומעת מהאנשים אלא צריכה לברך ברכת המזון בלשון שהיא מבינה ויש שהיו אומרים שנפטרת בברכה ששומעת מבעלה או מאדם אחר בלשון הקדש אף על פי שאינה מבינה אותו ומביאין ראיה מענין מגילה דאמרי' (מגילה ד' יז א) הלועז ששמע אשורית יצא ואילו בשאר לשונות אמרי' שאם שמע אותה בלשון שמבין יצא (שם יח א) כגון גפטית לגפטיים יונית ליונים אבל יונית לגפטיים או גפטית ליונים לא יצא וה"נ אם שומעת בשאר לשונות שאינה מבינה לא יצאה אבל אם שומעת בלשון הקדש אף על פי שאינה מבינה יצאה ואין זה נראה משום דלא דמי הא למגלה דבמגלה הוי טעמא משום פרסומי ניסא וכששומע אותה אשורית הא איכא פרסומי ניסא ולא חיישינן אם היא אינה מבינה אבל ברכת המזון שאינה תלויה בפרסום ודאי צריכה שתבין הדברים:

רא"ש מסכת ברכות פרק ז

סימן ד

ד [דף מה ע"ב] ת"ר נשים מזמנות לעצמן [ועבדים מזמנין לעצמן] נשים ועבדים אם רצו לזמן אין מזמנין משמע הכא דנשים חייבות בזימון ומזמנין לעצמן ותימה שלא נהגו כן י"ל הא דקתני נשים מזמנות לעצמן היינו אם רצו לזמן וכן משמע לשון הברייתא מדקתני בסיפא נשים ועבדים אם רצו לזמן אין מזמנין משמע הא דקתני ברישא נשים מזמנין היינו אם רצו לזמן אבל חובה ליכא וגם מדמייתי מיניה גמרא ראייה לשנים משמע דומיא דשנים אם רצו אבל חובה לא והא דאמר' בערכין (דף ג א) הכל חייבין בזימון כהנים ליום וישראלים וקאמר הכל לאתויי נשים לא לענין חובה קאמר אלא רצו לזמן מזמנין ונ"ל ההיא דערכין ע"כ לחיובא הוא דמרבי להו מדקתני הכל חייבין ועוד דומיא דכהנים ליום וישראלים ועוד כיון דנשים חייבות בבהמ"ז או מדאורייתא או מדרבנן למה לא יתחייבו בזימון כמו אנשים ומה שהביא ראייה מסיפא דברייתא רצו לזמן אין מזמנין משמע דרישא נמי רשות קאמר לאו ראייה היא דלעולם רישא חובה קתני וסיפא אשמעינן דאפי' אם רצו מוחין בידם משום פריצותא והא דמדמי להו לתרי בתר דמסיק דעות שאני ויצא מכלל שני אנשים חזרו נמי לענין חובה כשלושה:

ספר האגור הלכות ברכת המזון סימן רמ

נשים חייבות בברכת זימון. פירש הראב"ד שחייבים מן התורה ולדבריו מוציאין אחרים אפילו אם אכל שיעור דאורייתא. אבל התוס' כתבו הך בעיא דנשים מברכות דאורייתא לא אפשר, הלכך אין מוציאין אחרים. וההיא דאשה מברכת לבעלה מיירי באוכל שיעור דרבנן. וכ"כ הרמב"ם ז"ל שהוא ספק אם חייבות מן התורה. נראה לר"י דנשים יוצאות בזמון שלנו אף על פי שאין מבינין לשון הקודש. וכן סובר ר"ת. ויש לדחות ראיתם. ובנות הר"ר אברהם מאורליני"ש חמיו של ר"י היו מזמנות לעצמן על פי אביהם ומיהו לא נהגו העולם כן. ורבי' שמחה עשה הלכה למעשה לצרף אשה לעשרה. מרדכי פ"ז ברכ'. ואני המחבר לא ראיתי מעולם נוהגים כך ולא שמעתי מקום שנוהגין כן.

טור אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצט

...נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן ת"ר נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן נשים ועבדים וקטנים אם רצו לזמן אין מזמנין משמע דנשים מזמנות לעצמן וחייבות לעשות כן ובאשכנז לא נהגו כן ויש מפרשים כדי לקיים המנהג הא דקאמר נשים מזמנות לעצמן פי' אם רצו אבל חובה ליכא וכן פירש"י וא"א הרא"ש ז"ל פי' דעל כרחך חייבות קאמר דתניא בערכין (ג א) הכל חייבין בזימון וקאמר הכל לאתויי מאי לאתויי נשים והיינו על כרחך לחיובא מדקאמר הכל חייבין: וה"ר יהודה הכהן היה מורה הלכה למעשה להצטרף אשה לזימון והיה מביא ראייה מדבעי תלמודא בפ' מי שמתו נשים בברה"מ דאורייתא או דרבנן וקאמר למאי נפקא מינה להוציא אחרים י"ח מכלל דפשיטא ליה דמצטרפות דאי לא תימא הכי אדמיבעיא ליה אם יכולות להוציא תיבעי ליה אם מצטרפות והר"מ מרוטנבורג השיב על דבריו וכתב שאין מצטרפות והרמב"ם ז"ל כתב נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם אבל מזמנין לעצמם ולא תהא חבורה של נשים עבדים וקטנים מזמנות יחד אלא נשים לעצמן ועבדים לעצמן וקטנים לעצמן ובלבד שלא יזמנו בשם

בית יוסף אורח חיים סימן קצט

ז... ומ"ש שה"ר יהודה כהן היה מורה הלכה למעשה להצטרף אשה לזימון. כן כתב שם המרדכי (סי' קנח) בשם רבינו שמחה וכתב האגור (סי' רמ) שלא ראה ולא שמע מעולם מקום שנוהגים בו כן: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם. הוא בפ"ה (ה"ז) ואף על פי שדבריו כדברי המשנה והברייתא שכתב רבינו בסמוך רצה רבינו לכתוב דבריו כדי ללמוד דאין מזמנין בשם וגם ללמוד דין האנדרוגינוס והטומטום לענין זימון. והטעם שאין מזמנין בשם דהוי דבר שבקדושה וכל דבר שבקדושה לא יא אלא בעשרה אנשים גדולים ובני חורין:

ב"ח אורח חיים סימן קצט

ז ואדוני אבי הרא"ש פירש וכו' והיינו ע"כ לחיובא מדקאמר הכל חייבין. האריך קצת בלשונו כדי להוציא ממה שפירשו התוספות דריבויא דהכל לענין רשות קאמר ולא לענין חובה ולכן אמר הרא"ש בע"כ דריבויא דהכל לחיובא מדקאמר הכל חייבין ולפע"ד אין כאן הכרח לפירושו דאפילו אם תמצו לומר דריבויא נמי לחיובא קאמר אין זה אלא כשהנשים אוכלות עם הנשים התם ודאי כיון שחל חובת הזימון על הנשים חל ג"כ על הנשים באכילה זו שאוכלות עמהם דדוקא בנשים לעצמן דקמיבעיא לן אם חייבות בברכת המזון דאורייתא או דרבנן לא תקינו רבנן חיוב זימון על הנשים אבל כשסועדות עם הנשים בסעודה יחד חל חיוב הזימון על כל האוכלים אף על הנשים וליכא הכא פריצותא כיון שלא צריך לצרף הנשים לזמן דאיכא שלשה או עשרה אנשים לזמן עמהם ואין צירוף הנשים ניכר וכדכתב הרא"ש גופיה בתשובה הביאו ב"י וכן כתב הסמ"ג בשם ר"י וכן כתב הר"ן הכי נקטינן: וה"ר יהודה הכהן היה מורה הלכה למעשה להצטרף אשה לזימון וכו' דאי לא תימא הכי אדמיבעיא ליה אם יכולות להוציא תיבעי ליה אם מצטרפות... אבל הר"י הכהן שעשה מעשה לצרף אשה לזימון משמע דמצרף אשה לשני אנשים לזימון קשה ממתניתין דאין מזמנין עליהן ואפשר ליישב ולומר דהר"י הכהן לא עשה מעשה אלא לצרף אשה לעשרה לזמון בשם אבל לא לצרף לשלושה והכי איתא במרדכי וזה לשונו ורבינו שמחה היה עושה מעשה לצרף אשה לזמון ואפילו אם תמצו לומר דלא מיחייבא האשה אלא מדרבנן דבעיא היא פרק מי שמתו הני מילי לאפוקי אחרים ידי חובתם אבל לצירוף בעלמא להזכרת שם שמים שפיר מצטרפות עכ"ל ומשמע להדיא דמעשה דה"ר יהודא הכהן ומעשה דרבינו שמחה דא ודא אחת היא ומוצא משא ומתן דהלכה אחת לשניהם נ"ל:

והרמב"ם כתב וכו'. בפרק ה' והביא רבינו דבריו משום סופם שכתב חידוש בדין דנשים ועבדים מזמנים לעצמן ובלבד שלא יזמנו בשם דכל דבר שבקדושה לא יהא אלא ביד אנשים ולא נשים ובני חורין ולא עבדים מיהו להצטרף בעלמא להזכרת שם שמים כתב רבינו שמחה דשרי באשה ומשמע ודאי דהוא הדין בעבד דשרי להצטרף לעשרה להזכיר שם שמים והכי נקטינן:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצט

סעיף ו

<ב> נשים ועבדים (יא) וקטנים (יב) אין מזמנין עליהם, (יג) אבל מזמנין [ג] לעצמן; ולא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מזמנין יחד, ד משום (יד) פריצותא דעבדים, אלא נשים לעצמן ועבדים לעצמם; ובלבד שלא יזמנו (טו) בשם.

סעיף ז

* נשים מזמנות לעצמן, (טז) רשות. * אבל כשאוכלות עם האנשים, (יז) חייבות * (יח) ויוצאות בזמון שלנו. הגה: (יט) ה [ג] אף על פי שאינן מבינות (הרא"ש ומרדכי ריש פ' ג' שאכלו בשם רש"י).

לבוש אורח חיים סימן קצט

סעיף ו

כבר אמרנו בסימן קפ"ו [סעיף א] שנשים חייבות לברך ברכת המזון, וכיון שחייבות בברכת המזון אם רוצות לזמן הרשות בידן, ויכולות גם כן לזמן לעצמן להוציא אחת את חברתה, אבל לא חייבו אותם חכמים בזימון. ודווקא ברכת הזימון בשלשה אם רוצות יכולות לזמן, אבל בעשר להזכיר את השם אינן יכולות, דהזכרת השם הוא דבר שבקדושה וכל דבר שבקדושה לא נמסר אלא לאנשים גדולים ובני חורין^(א): * הג"ה ועיין לעיל סימן נ"ה סעיף א'.

סעיף ז

וכשאוכלות עם האנשים חייבות בזימון, מגו דחל חובת הזימון על האנשים בסעודה זו חל גם כן עליהן, מיהו אף על פי שחייבות בברכת הזימון אין מזמנים עליהם לצרף אותם להיותם מן השלשה, כגון אם הם שנים אנשים ואשה אחת, שאסרוהו חכמים לזמן יחד, משום שנראה כפריצות לזמן אשה לצרף אותה עם אנשים, ואפילו עם בעלה^(א) אינו נאה לזמן, אבל כשיש שלשה אנשים בלא הן חייבות גם הם בזימון ויוצאות בזימון האנשים, ואף על פי שאינם מבינים ברכת הזימון, וכבר כתבתי למעלה סימן קצ"ג סעיף א' שברכת המזון צריכות שיבינו או יברכו לעצמן בלחש^(ב):

אליה רבה סימן קצט

ג ואפילו עם בעלה וכו'. כתב מלבושי יום טוב [סימן קצ"ג סק"ג] זה לשונו, כתב בדרשות מהר"ש [סימן תלא] שאכל עם אשתו וקרא לאחד שישתה עמו יין לזמן עמו וא"ל שיצא ברכה אחרונה שעל היין בברכת הזן ששמע. ואהא דזימן עם אשתו קשה לי הא רבינו יונה [ברכות לג ע"א ד"ה נשים] כתב אפילו עם בעליהן לא משום דאין (ל) חברתן נאה עכ"ל. ולא ידעתי מאי קשיא ליה, דס"ל כמ"ש הטור בשם הר"י יהודא כהן דהורה הלכה למעשה להצטרף אשה לזימון, והביא ראיה מדבעי הש"ס [כ ע"ב] נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן, וקאמר למאי נפקא מינה להוציא אחרים ידי חובתן, מכלל דפשיטא ליה דמצטרפות, דאי לא תימא הכי אדמבעיא ליה אם יכול[ו]ת להוציא תיבעי ליה אם מצטרפות ע"כ. ואגב דאתי לידן נימא ביה מילתא, דהב"ח [סעיף ז] כתב על דברי הטור הנ"ל תימא גדולה הא תנן בהדיא [מה ע"א] נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם, ונראה דלא הורה אלא לצרף לי' ולא לג' והכי נקטינן ע"כ. ואישתמטיתיה תשובות מהר"ם מרוטנבורק [דפוס פראג] סימן רכ"ז שכתב להדיא דיכולה לצרף אפילו לג', וכ"כ באגור סימן רמ"ט, ובר מן דין תימא עליו דאי מודה דאסור לצרף לג' א"כ אכתי קשה תיבעי אם מצטרפות לג'. ועיקר תמיה שתמה הב"ח י"ל דר"י הכהן ס"ל דעם בעלה מותרת ובהכי (היתר) [התיר]. וראיתי בדרישה [סק"ה] שתירץ דס"ל דמתניתין הכי קאמר נשים ועבדים וקטנים בצירופין יחד אין מצטרפין משום פריצות דעבדים עם נשים, ועבדים עם קטנים משום משכב זכור עכ"ל. ותמהני דא"כ מאי פריך הש"ס דף מ"ז [ע"ב] ממתניתין על רבי יוסי דאמר קטן המוטל בעריסה מזמנין עליו, הא רבי יוסי מיירי שאינו בצירוף נשים ועבדים יחד אלא עם זכרים בני חורין. עוד יש לי תימא בזה על הב"ח במה שמפרש דברי מהר"ם מרוטנבורק שכתב הטור, הא בתשובה הנ"ל מפורש להיפך, עי"ש כי קצרתי כיון דלא נפ"מ לדינא לדידן כי כתבתי לעיל דנהגינן שלא לצרף אשה כלל אפילו לעשרה, ואף דהב"ח פסק לצרף אשה או עבד לעשרה להזכרת השם, לא ראיתי נוהגין כן, וכ"כ האגור סימן ר"מ:

ד שברכת המזון צריכות וכו'. נראה דמתרץ בזה תמיהות הלחם חמודות דף נ"ו [פ"ז אות טו] [ד] דברי רמ"א דהכא ובסימן קצ"ג [סעיף א] סותרין דהתם כתב שצריכין שיבינו עי"ש. ונ"ל דס"ל ללבוש לחלק דאף [ד] בברכת זימון אין צריכין שיבינו מ"מ ברכת המזון צריך שיבינו, וכן פירש הנחלת צבי דברי רמ"א. מיהו צריכין ליתן טעם לחלק ביניהו, ואפשר משום דסמכינן בזה על הפוסקים דס"ל דלעולם אין חיובא בנשים רק רשות, וכיון דאין חיובא פסק כרש"י [הובא ברא"ש ברכות פ"ז סימן ז] ור"י דאף שאין מבינים יוצאים. עוד י"ל דס"ל לרמ"א כמ"ש [שיירי] כנסת גדולה סימן ס"ב [הגהות טור אות א] ועולת תמיד סימן קצ"ג [סק"ב] בשם ברכת אברהם [רס"ז ע"ב] דדוקא ביחיד שמוציא יחיד, אבל יחיד שמוציא רבים כגון זימון בג' ואחד מוציא לשנים וכל שכן אם הם עשרה בזימון בשם, וכן כי האי גוונא בש"ץ המוציא בתפילתו רבים ידי חובתן לכ"ע אפילו אינן מבינים יוצאין ע"כ. לכן הכא בזימון יוצאין הנשים, ובסימן קצ"ג מיירי כשאין זימון. אלא דמלבוש משמע דאף כשמברכין בזימון בג' אין יוצאין בברכת המזון כשאין מבינים, דהא על זימון קאי וכתב וכבר כתבתי וכו'. גם עיינתי בספר ברכת אברהם גופיה דף (רמ"ז) [רס"ז] [שם] שכתב דנשים לענין זימון כיון שאין מצטרפות היין כיחיד המוציא יחיד. ועיין לעיל סימן קצ"ג [א"ר] סק"ב כתבתי לנהוג לדינא ולכן קצרתי:

ט"ז אורח חיים סימן קצט ס"ק ב

(ב) נשים ועבדים כו'. - ובמרדכי כתוב שרבינו שמחה עשה כן מעשה להצטרף אשה לזימון אלא דשם מסיק דהיינו להזכרת השם לחוד ולא לשאר זימון אבל דברי ר"י בטור לא משמע לפרושי כן מסידור דבריו והפולוגתא שמבי' ע"ז. ונראה דיש לומר המשנה דאין מזמנין על הנשים פירושו שיתן להם לברך בכוס הזימון דומיא דעד כמה מזמנין פירש"י דקאי על המברך בזימון וא"כ בצירוף שיברך איש עמהם אפשר דשרי ואף על גב דכלל התנא עמהם עבדים וקטנים והני אפי' לצירוף אסור מ"מ בהאי מילת' שוין שלא יברכו בזימון וזה מוכח בפ' מ"ש דשם לא קאי על זימון אלא בלא זימון דהיינו אשה עם בעלה ובעלה אינו יודע ברכת המזון והיא יודעת דע"ז קאי שם הסוגיא אח"כ. ועל זה מספקא לן שם ודייק רבינו יהודא אמאי לא מספקא ליה אם תצטרף לזימון בג' מכלל דפשיטא דמצטרפת לזימון בג' אלא שהיא לא תברך והר"מ ס"ל דלזימון חמור טפי ופשיטא דאפי' לצירוף אסירא אלא להוציא בברכה את בעלה קיל טפי כיון שהוא אינו יודע מספקא לן דוקא כנ"ל. וכאן הביא דעת הרמב"ם ולשונו דאפילו לצירוף אסירי. ועוד י"ל למ"ש ב"י אחר זה בסי' זה בשם הכלבו לענין קטן שמצרפין אותו לג' דוקא אחד דרובא דגדולי' בעי' ה"נ בנשים דמתני' היינו אם הם הרוב לא יזמן להם איש אחד. אבל לצירוף ב' אנשים והיא השלישית שפיר תצטרף כ"ה דעת ר"י הכהן:

מגן אברהם סימן קצט ס"ק ד

ה א"עפ שאינן מבינים - ומ"מ צריך שיבינו ב"ה כמ"ש סי' קצ"ג (לבוש) ול"ח כתב דרוב נשים מבינין קצת ועמ"ש שם:

ביאור הגר"א אורח חיים סימן קצט

סעיף ז

נשים כו'. עתוס' שם ד"ה שאני כו' וכ"כ בערכין ג' א' ד"ה מזמנות כו' וצ"ל כו' והרא"ש הקשה עליהם הא בערכין שם אמרינן הכל חייבין כו' ודומיא דכהנים ליום וישראלים ותי' הסמ"ג דשם כשאוכלות עם האנשים וכמשו' וצ"ל דמש"ש דתניא נשים כו' וא"כ כשאוכלות עם האנשים חייבות ודוחק ודברי הרא"ש עיקר וכ"כ תר"י ע"ש:

שולחן ערוך הרב אורח חיים הלכות ברכת המזון סימן קצט

סעיף ו

נשים האוכלות עם ג' אנשים שחייבים לזמן חייבות גם הם לזמן עמהם ואם הם שלש ורצו ליחלק לזמן לעצמן הרשות בידם (אם האנשים הם פחות מי' שאינם מזמנים בשם ואם צריכות להבין לשון הקודש נתבאר בסי' קצ"ג). אבל נשים האוכלות בפני עצמן פטורות לזמן ואם רצו לזמן הרשות בידם וה"ה לעבדים ולא תהא חבורה של נשים ועבדים מזמנים יחד משום פריצות העבדים אלא נשים לעצמן ועבדים לעצמן ובלבד שלא יזמנו בשם:

משנה ברורה סימן קצט

(יב) אין מזמנין עליהן - ר"ל אם לא היו רק שני אנשים אין אלו מצטרפין לשלשה שיתחייבו על ידם בזימון משום דאלו אינן בני חיובא בזימון וכדלקמיה בס"ז [ג] ואפילו אם רצו לזמן עמהם ג"כ אין רשאיין וגרע מנשים בעצמן או עבדים שיש להם עכ"פ רשות לזמן וכדלקמיה משום שאין חברתן נאה שיהיה הצירוף של שלשה ע"י הנשים וכן ע"י העבדים שהם פרוצים בזמה ואפילו אשה עם בעלה ובניה ג"כ אין נכון להצטרף מטעם זה:
(יג) אבל מזמנין לעצמן - רשות [ד] וקאי אנשים ועבדים ולא אקטנים דקטנים לאו בני מצוה נינהו לומר שיזמנו לעצמן:
(טו) בשם - דהזכרת השם הוא דבר שבקדושה וכל דבר שבקדושה איננו בפחות מעשרה זכרים ובני חורין בסי' נ"ה:
(טז) רשות - י"ל הטעם [ו] דלא רצו חכמים להטיל עליהם חיוב ברכת הזימון כשהם בפ"ע משום שאינו מצוי כ"כ שיהיו בקיאות בברכת הזימון:

(יז) חייבות וכו' - ואף על גב דנתבאר בסקי"ב דאין מזמנין אנשים ונשים ביחד ואפילו רצו משום שאין חברתן נאה [ז] היינו דוקא התם שהאנשים הם רק שנים וחיוב זימון בא ע"י צירוף נשים להכי מנכר צירופן והתחברותן יחד וגנאי הדבר משא"כ הכא מיירי כשיש שלשה אנשים זולתן ואין צריך כלל לצירופן לענין חיוב זימון ולכן אף שהנשים [ח] ועבדים מצטרפין לצאת ידי חובתן בשמיעה מהמברך ולענות אחריו ברכת הזימון אין בזה משום גנאי:
(יח) ויוצאות וכו' - שכמו שהאנשים מוציאים לאנשים כן הם מוציאים לנשים [ט] ועיין בשו"ע הגר"ז שדעתו שאם רצו הנשים להתחלק מחבורת האנשים ולזמן בפ"ע הרשות בידן:
(יט) אף על פי שאינן מבינות - ועיין בסימן קצ"ג במ"ב סק"ה מש"כ שם בשם האחרונים דיוצאות גם ידי בהמ"ז בשמיעה מפי המברך אף על פי שאינן מבינות לשה"ק וכתבנו שם דמ"מ יותר נכון שיאמרו אחר המברך מלה במלה בלחש אם אפשר להם:

ביאור הלכה סימן קצט

* נשים מזמנות לעצמן רשות - ודעת הגר"א בביאורו שהעיקר כהרא"ש ותר"י שנשים מזמנות לעצמן חוב. אך העולם לא נהגו כן:
* אבל כשאוכלות עם האנשים - פשוט דהיינו אפילו אשה אחת:
* ויוצאות בזימון שלנו - ומשמע מדברי היד הקטנה דהיא אסורה לברך ברכת הזימון ולהוציא את האנשים אלא שצריכה לשמוע ולצאת מהזימון שמברכין האנשים: